

NOTĂ INFORMATIVĂ

la proiectul de lege pentru modificarea Codului cu privire la știință și inovare al Republicii Moldova

1. Condițiile ce au impus elaborarea proiectului actului normativ și finalitățile urmărite

Legea nr. 190/2017 pentru modificarea și completarea unor acte legislative avea obiectivele „stipulate în Programul de activitate al Guvernului pe anii 2016-2018¹: „reformarea guvernării sistemului național de cercetare științifică, dezvoltare tehnologică și inovare în vederea adoptării unui model mai deschis, incluziv și transparent” reflectate „în mai multe documente de politici, cum ar fi Planul național de acțiuni pentru implementarea Acordului de Asociere Republica Moldova–Uniunea Europeană în perioada 2017-2019, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 1472 din 30 decembrie 2016, Strategia inovațională a Republicii Moldova pentru perioada 2013-2020 „Inovații pentru competitivitate”, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 952 din 27 noiembrie 2013, Strategia de cercetare-dezvoltare a Republicii Moldova pînă în 2020, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 920 din 7 noiembrie 2014 etc.”.

Alte obiective ale Legii nr. 190/2017 – „ajustarea cadrului instituțional de administrare a domeniilor cercetării și inovării, schimbarea rolului Academiei de Științe din Moldova și perfecționarea modului de distribuire alocațiilor bugetare destinate finanțării domeniilor cercetării și inovării”² – au condus la consecințe nefaste atît pentru Academia de Științe a Moldovei, cît și pentru cele 19 institute de cercetare.

La adoptarea legii respective au fost neglijate mai multe prevederi conținute în cele 7 mesaje de politici expuse public în iulie 2016 de experții Comisiei Europene în urma evaluării sistemului național de cercetare-dezvoltare, după cum urmează:

„1. [...] Reformarea domeniului de cercetare și inovare, stabilirea unor priorități determinate și *implicarea tuturor actorilor implicați în vederea asumării responsabilității pentru reformă.* [...]”

3. [...] Combinația dintre o responsabilitate ministerială pentru politicile de cercetare și inovare și o agenție independentă pentru fonduri va permite *concentrarea Academiei de Științe a Moldovei de a se concentra asupra rolului său de cel mai important performer al cercetării din țară.*

4. *Redresarea situației binare a sistemelor de cercetare și educație din Moldova, prin care universitățile se concentrează asupra „predării”, iar institutele asupra „cercetării”. Crearea stimulentei pentru cooperare dintre universități și institute de cercetare trebuie să fie forța motrice a reformei.*

5. Salvagardarea capacităților publice de cercetare și inovare a Republicii Moldova, *prin asigurarea, menținerea și consolidarea institutelor de cercetare și a capitalului fizic, intelectual și uman al acestora.* [...]

¹ Notă informativă la proiectul de lege pentru modificarea și completarea unor acte legislative 230.2017.ro.pdf
<http://www.parlament.md/ProcesulLegislativ/Proiectedeactelelegislative/tabid/61/LegislativId/3839/language/ro-RO/Default.aspx>

² Notă informativă la proiectul de lege pentru modificarea și completarea unor acte legislative 230.2017.ro.pdf
<http://www.parlament.md/ProcesulLegislativ/Proiectedeactelelegislative/tabid/61/LegislativId/3839/language/ro-RO/Default.aspx>

7. Revizuirea, în regim de urgență, a cadrului de condiții pentru inovare prin implementarea unui set de măsuri de politici coerente pentru *a stimula și sprijini un mediu de atractivitate pentru business în activitățile de cercetare și inovare, inclusiv instrumente non-financiare (crearea cadrului legal pentru spin-off și transfer de cunoștințe, oportunități de finanțare a proiectelor de risc) [...]*”³

În pofida constatării de către experții europeni că reformarea sistemului național de cercetare „*poate funcționa doar în condiția existenței unei finanțări adecvate*”, că este necesară „*revenirea, în regim de urgență la nivelul de finanțare din 2007*” și „*asumarea angajamentului politic de a finanța știința cu 1% din PIB către 2020*”⁴, autorii Legii nr. 190/2017 au considerat că „*acest efort financiar al bugetului de stat va fi acoperit din contul economiilor ce se vor forma în bugetele entităților supuse reorganizării și, după caz, din contul alocațiilor aprobate în bugetul de stat pentru anul 2017 pentru implementarea Strategiei de reformă a administrației publice.*”⁵

Nu s-a ținut cont nici de recomandarea grupului de experți referitor la protejarea capacității de cercetare a Academiei de Științe a Moldovei: „*[...] ar trebui luate măsuri pentru a asigura că Academia de Științe a Moldovei rămâne în posesia activelor și infrastructurii dedicate cercetării [...]*”⁶.

2. Principalele prevederi ale proiectului și evidențierea elementelor noi

Actualmente, Academia de Științe a Moldovei nu dispune de capacități de cercetare necesare pentru exercitarea următoarelor „*atribuții de bază: a) exercită rolul de consultant strategic al Guvernului la stabilirea priorităților în domeniul cercetării fundamentale și aplicative; b) consultă, la solicitare, proiectele de acte normative în domeniile cercetării și inovării; c) elaborează previziuni privind dezvoltarea domeniilor cercetării și inovării; d) elaborează raportul asupra stării științei, care să reflecte politicile elaborate și modul de implementare a acestora la nivel național;*”⁷.

În acest context se propun un șir de modificări și completări la Codul cu privire la știință și inovare:

Articolul 13 alineatul (1) care definește noțiunea de „*finanțare instituțională – finanțare acordată din bugetul de stat organizațiilor de drept public din domeniile cercetării și inovării, inclusiv instituțiilor de învățământ superior de stat, pentru menținerea și dezvoltarea infrastructurii publice din domeniile cercetării și inovării și pentru cheltuielile de personal aferente, în baza metodologiei de finanțare instituțională aprobate de Guvern*” nu *specifică cine face parte din acest*

³ Peer Review of the Moldovan Research and Innovation system. Horizon 2020 Policy Support Facility [online] <https://rio.jrc.ec.europa.eu/en/library/horizon-2020-policy-support-facility-peer-review-moldovan-research-and-innovation-system> (vizitat la 10.03.2017).

⁴ Peer Review of the Moldovan Research and Innovation system. Horizon 2020 Policy Support Facility [online] <https://rio.jrc.ec.europa.eu/en/library/horizon-2020-policy-support-facility-peer-review-moldovan-research-and-innovation-system> (vizitat la 10.03.2017).

⁵ Notă informativă la proiectul de lege pentru modificarea și completarea unor acte legislative 230.2017.ro.pdf <http://www.parlament.md/ProcesulLegislativ/Proiectedeactelegislative/tabid/61/LegislativId/3839/language/ro-RO/Default.aspx>

⁶ Peer Review of the Moldovan Research and Innovation system. Horizon 2020 Policy Support Facility [online] <https://rio.jrc.ec.europa.eu/en/library/horizon-2020-policy-support-facility-peer-review-moldovan-research-and-innovation-system> (vizitat la 10.03.2017).

⁷ Codul cu privire la știință și inovare al Republicii Moldova nr. 259 din 15.07.2004 republicat. În: Monitorul Oficial al R. Moldova nr.58-66/131 din 23.02.2018, art. 64

personal. Astfel, în proiect se propune completarea articolului 13 alineatul (1) cu cuvintele: „(*personal de conducere, personal științific de bază, personal auxiliar*)”, care va permite expunerea desfășurată a noțiunii „personal aferent” și posibilitatea de a fi concretizată în metodologia de finanțare instituțională aprobată de Guvern.

Alineatul (3) al aceluiași articol stipulează că „*mijloacele financiare destinate finanțării instituționale a organizațiilor de drept public din domeniile cercetării și inovării de interes național se alocă anual, prin legea bugetului de stat, și se distribuie de către organul central de specialitate al statului care asigură elaborarea politicii naționale în domeniile cercetării și inovării.*”

În același timp, organizații de drept public din domeniile cercetării și inovării au în subordine (ca fondatori) și alte *organe centrale de specialitate ale statului*: Ministerul Agriculturii, Dezvoltării Sociale și Mediului, Ministerul Sănătății Muncii și Protecției Sociale, Ministerul Justiției, Ministerul Apărării. În acest context se propune ca în articolul 13 alineatul (3) să fie excluse cuvintele „*de interes național*” și substituirea textului „*organul central de specialitate al statului care asigură elaborarea politicii naționale în domeniile cercetării și inovării*” cu sintagma „*fondatorul organizației*”. Această modificare ar permite și Academiei de Științe a Moldovei de a antrena capacitățile de cercetare ale organizațiilor din subordine la exercitarea atribuțiilor prevăzute de articolul 64 din Codul cu privire la știință și inovare.

Totodată, menționăm că potrivit articolului 307 din Codul civil nr. 1107/2002, republicat în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.66-75/132, 2019: „(1) Instituția publică este persoană juridică de drept public care se constituie în baza unui act emis de autoritatea publică și care este finanțată, integral sau parțial, de la bugetul acesteia din urmă.”

În proiect se propune completarea articolului 16 din Codul cu privire la știință și inovare cu cuvintele „*precum și la propunerea Academiei de Științe*” pentru ca organizațiile de drept public din domeniile cercetării și inovării să fie constituite nu doar „*la propunerea organului central de specialitate al statului care asigură elaborarea politicii naționale în domeniile cercetării și inovării* sau a autorităților administrației publice locale”, dar și la propunerea altor fondatori.

În continuare, pentru a sublinia statutul de „*instituție publică de interes național, autonomă și independentă de autoritățile publice*”, se propune completarea articolului 63 cu propoziția: „*Academia de Științe este finanțată de la bugetul de stat în limita alocațiilor bugetare, aprobate prin legea bugetară anuală.*”

Deși, pe de o parte Academia de Științe a Moldovei are un statut juridic distinct – „*instituție publică de interes național, autonomă și independentă de autoritățile publice*”, pe de altă, parte articolul 88 alineatul (5) din Cod prevede expres:

„(5) Mijloacele destinate domeniilor cercetării și inovării de la bugetul de stat se utilizează pentru: [...] b) finanțarea instituțională în domeniile cercetării și inovării; c) *finanțarea instituțională a Academiei de Științe în baza regulamentului aprobat de Guvern;*”, iar articolul 3 din Legea finanțelor publice și responsabilității bugetar-fiscale nr.25/2014 operează cu alte noțiuni:

„*autoritate/instituție bugetară* – entitate de drept public care, conform actelor de constituire, este finanțată de la bugetele componente ale bugetului public național; *autoritate bugetară independentă/autonomă* – autoritate publică care, conform actelor de constituire, se finanțează de la bugetul de stat și nu se subordonează Guvernului;”.

În scopul revenirii organizațiilor de drept din domeniile cercetare și inovare în subordinea Academiei de Științe a Moldovei, se propune completarea articolului 64 din Codul cu privire la știință și inovare, în vederea conferirii unor atribuții suplimentare instituției:

„f¹) coordonează, monitorizează și promovează activitatea în domeniile cercetării și inovării ale organizațiilor din subordine;

g¹) organizează schimbul echivalent de cercetători în cadrul programelor și proiectelor de cercetare;

h¹) inițiază, din surse bugetare și proprii, elaborarea de proiecte în modul stabilit de legislație;

i¹) propune Guvernului crearea și lichidarea, în conformitate cu legislația și cu prevederile statutare, a organizațiilor cu diverse forme juridice de organizare și tipuri de proprietate în domeniile cercetării și inovării;”.

În același context, se propune expunerea articolului 115 în redacție nouă:

„(1) Guvernul și Academia de Științe, în termen de 2 luni de la data intrării în vigoare a prezentei legi, vor adopta decizia privind transmiterea în cadrul Academiei de Științe a unor organizații de drept public din domeniile cercetării și inovării cu patrimoniul aferent, finanțate de la bugetul de stat.

(2) Academia de Științe va aproba, în termen de 3 luni de la data intrării în vigoare a prezentei legi, structura Academiei de Științe, modul ei de reorganizare și lista organizațiilor din domeniile cercetării și inovării încadrate în secțiile de științe.”

De asemenea, proiectul în cauză propune modificări și completări la articolele 97, 103, 105 ale Codului cu privire la știință și inovare, în scopul corelării acestora cu prevederile articolelor 117, 118 din Codul educației al Republicii Moldova, inclusiv cu prevederile privind echivalarea funcțiilor la angajarea prin cumul a personalului științifico-didactic și științific.

3. Fundamentarea economico-financiară

Implementarea proiectului în cauză va fi efectuată în limitele mijloacelor bugetare alocate Academiei de Științe a Moldovei și organizațiilor din cadrul acesteia în conformitate cu CBTM și Legea bugetului de stat pentru perioada respectivă. Aplicarea modificărilor propuse nu va avea impact financiar asupra bugetului de stat.

4. Avizarea și consultarea publică a proiectului

Proiectul de lege pentru modificarea și completarea Codului cu privire la știință și inovare al Republicii Moldova a fost examinat în cadrul secțiilor de științe ale Academiei de Științe și în sesiunea Adunării Generale a Academiei de Științe din 12 iulie 2019.

Acest proiect a fost susținut de membrii titulari, membrii corespondenți,

cercetătorii științifici aleși în calitate de membri ai secțiilor de științe ale Academiei de Științe, membrii Consiliului directorilor organizațiilor de drept public din domeniile cercetării și inovării.

Proiect

PARLAMENTUL REPUBLICII MOLDOVA

LEGE

pentru modificarea Codului cu privire la știință și inovare al Republicii Moldova

Parlamentul adoptă prezenta lege organică.

Art. I. – Codul cu privire la știință și inovare al Republicii Moldova nr. 259/2004, (republicat în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 58-66, 2018, art. 131), se modifică după cum urmează:

1. La articolul 13:

alineatul (1), după textul „pentru cheltuielile de personal aferente”, se completează cu textul „(personal de conducere, personal științific de bază, personal auxiliar)”;

alineatul (3), cuvintele „de interes național” se exclud, iar textul „organul central de specialitate al statului care asigură elaborarea politicii naționale în domeniile cercetării și inovării” se substituie cu textul „fondatorul organizației”.

2. Articolul 16, după textul „care asigură elaborarea politicii naționale în domeniile cercetării și inovării”, se completează cu cuvintele „la propunerea Academiei de Științe”.

3. Articolul 63 se completează în final cu următoarea propoziție:

„Academia de Științe este finanțată de la bugetul de stat în limita alocațiilor bugetare, aprobate prin legea bugetară anuală.”

4. Articolul 64 se completează cu literele: f¹), g¹), h¹), i¹) cu următorul cuprins:

„f¹) coordonează, monitorizează și promovează activitatea în domeniile cercetării și inovării a organizațiilor din subordine;”;

„g¹) organizează schimbul echivalent de cercetători în cadrul programelor și proiectelor de cercetare;”;

„h¹) inițiază elaborarea de proiecte, din surse bugetare și proprii, în modul stabilit de legislație;”;

„i¹) propune Guvernului crearea și lichidarea organizațiilor cu diverse forme juridice de organizare și tipuri de proprietate în domeniile cercetării și inovării, în conformitate cu legislația și cu prevederile statutare;”.

5. La articolul 67:

alineatul (2), litera c) se completează în final cu următoarea propoziție:

„Remunerarea cercetătorilor științifici respectivi se efectuează în modul stabilit de Guvern.”;

alineatul (5) va avea următorul cuprins:

„(5) Conducătorul, adjunctul conducătorului și secretarul științific al fiecărei secții de științe sînt aleși, pentru o perioadă de 4 ani, cu votul majorității simple a membrilor secției.”

6. Articolul 68 alineatul (4) litera f), după sintagma „Ministerul Finanțelor,”, se completează cu sintagma „structura Academiei de Științe,”.

7. Articolul 71:

alineatul (2), după sintagma „secretarul științific general al Academiei de Științe”, se completează cu sintagma „și cîte doi membri ai fiecărei secții de științe aleși, cu votul majorității simple, de Adunarea generală a secției de științe”;

se completează cu alin. (5¹) cu următorul cuprins:

„(5¹) Conducerea operativă a Academiei de Științe se realizează de Biroul Prezidiului, care include președintele Academiei de Științe, vicepreședinții și secretarul științific general.”

8. Articolul 88 alineatul (5) litera h) va avea următorul cuprins:

„h) pregătirea cadrelor științifice de înaltă calificare prin programe de doctorat și postdoctorat, atît în țară, cît și peste hotare;”.

9. La articolul 97 alineatul (1):

la litera a), cuvintele „și științifico-didactic” se substituie cu următorul text: „: cercetător științific, cercetător științific superior, conferențiar cercetător, profesor cercetător;”;

se completează cu litera a¹) cu următorul cuprins:

„a¹) personal științifico-didactic: lector universitar, conferențiar universitar, profesor universitar;”.

10. La articolul 103 alineatul (2):

la litera d), sintagma „cercetător științific coordonator” se substituie cu sintagma „conferențiar cercetător”;

la litera e), sintagma „cercetător științific principal” se substituie cu sintagma „profesor cercetător”.

11. La articolul 105:

la alineatul (1) se exclude textul „studii superioare de masterat sau rezidențiat”;

la alineatul (4), sintagma „cercetător științific coordonator” se substituie cu sintagma „conferențiar cercetător”;

alineatul (5) va avea următorul cuprins:

„(5) Pentru ocuparea funcției de profesor cercetător candidatul trebuie să posede titlul științific de doctor habilitat în profilul postului sau titlul științifico-didactic de profesor universitar și/sau titlul științific de profesor cercetător, cu vechime în muncă în domeniile cercetării și inovării de cel puțin 15 ani.”

12. Articolul 114 se abrogă.

13. Articolul 115 va avea următorul cuprins:

„(1) Guvernul și Academia de Științe, în termen de 2 luni de la data intrării în vigoare a prezentei legi, vor adopta decizia privind transmiterea în cadrul Academiei de Științe a unor organizații de drept public din domeniile cercetării și inovării cu patrimoniul aferent, finanțate de la bugetul de stat.

(2) Academia de Științe va aproba, în termen de 3 luni de la data intrării în vigoare a prezentei legi, structura Academiei de Științe, modul ei de reorganizare și lista organizațiilor din domeniile cercetării și inovării încadrate în secțiile de științe.”

14. La articolul 116, alineatele (2) și (3) se abrogă.

Проект
Перевод

ЗАКОН**о внесении изменений в Кодекс Республики Молдова
о науке и инновациях**

Парламент принимает настоящий органический закон.

Ст. I. - В Кодекс Республики Молдова о науке и инновациях № 259/2004 года (повторное опубликование: Официальный монитор Республики Молдова, № 58–66, 2018 г., ст. 131), с последующими изменениями, внести следующие изменения:

1. В статье 13:

часть (1) после слов «для соответствующих кадровых расходов» дополнить словами «(руководящий персонал, основной научный персонал, вспомогательный персонал)»;

в части (3) слова «представляющих национальный интерес» исключить, а слова «центральным отраслевым органом государства, обеспечивающим разработку национальной политики в областях исследований и инноваций» заменить словами «учредителем организации».

2. Статью 16 после слов «обеспечивающего разработку национальной политики в областях исследований и инноваций,» дополнить словами «по предложению Академии наук».

3. Статью 63 дополнить предложением следующего содержания:

«Академия наук финансируется из государственного бюджета в пределах бюджетных ассигнований, утвержденных ежегодным бюджетным законом.».

4. Статью 64 дополнить пунктами f¹), g¹), h¹) и i¹) следующего содержания:

«f¹) координирует, контролирует и продвигает деятельность в областях исследований и инноваций подведомственных организаций;»;

«g¹) организует равнозначный обмен исследователями в рамках исследовательских программ и проектов;»;

«h¹) инициирует разработку проектов из бюджетных и собственных ассигнований в порядке, установленном законодательством;»;

«i¹) предлагает Правительству создать и/или ликвидировать организации различных организационно-правовых форм и видов собственности в областях исследований и инноваций в соответствии с законодательством и уставными положениями;».

5. В статье 67:

дополнить пункт с) части (2) предложением следующего содержания: «Оплата труда научных исследователей производится в порядке, установленном Правительством»;

часть (5) изложить в следующей редакции:

«(5) Руководитель, заместитель руководителя и ученый секретарь каждого научного отделения избираются на четырехлетний срок простым большинством голосов членов отделения.».

6. Пункт f) части (4) статьи 68 после слов «Министерством финансов,» дополнить словами «структуру Академии наук Молдовы,».

7. В статье 71:

часть (2) после слов «главный ученый секретарь Академии наук» дополнить словами «и по два члена каждого научного отделения, избранных простым большинством голосов на общем собрании научного отделения»;

дополнить статью частью (5¹) следующего содержания:

«(5¹) Оперативное управление Академией наук осуществляет Бюро Президиума, в состав которого входят президент Академии наук, вице-президенты и главный ученый секретарь.».

8. Пункт h) части (5) статьи 88 изложить в следующей редакции:

«h) подготовку научных кадров высшей квалификации через программы докторантуры и постдокторантуры как в стране, так и за рубежом;».

9. В части (1) статьи 97:

в пункте а) слова «и научно-педагогический» заменить словами «: научный исследователь, старший научный исследователь, конференциар-исследователь, профессор-исследователь;»;

дополнить часть пунктом а¹) следующего содержания:

«а¹) научно-педагогический персонал: преподаватель, конференциар-университар, профессор-университар;».

10. В части (2) статьи 103:

в пункте d) слова «ведущий научный исследователь» заменить словами «конференциар-исследователь»;

в пункте e) слова «главный научный исследователь» заменить словами «профессор-исследователь».

11. В статье 105:

в части (1) слова «магистратура или резидентура и» исключить;

в части (4) слова «научного исследователя-координатора» заменить

словами «конференциара-исследователя»;

часть (5) изложить в следующей редакции:

«(5) Для замещения должности профессора-исследователя необходимо иметь ученую степень хабилитированного доктора по профилю занимаемой должности или научно-педагогическое звание профессора-университара и научное звание профессора-исследователя и стаж работы в областях исследований и инноваций не менее 15 лет.».

12. Статью 114 признать утратившей силу.

13. Статью 115 изложить в следующей редакции:

«(1) Правительству и Академии наук в двухмесячный срок со дня вступления в силу настоящего закона решить вопрос о передаче в состав Академии наук организаций публичного права в областях исследований и инноваций с соответствующим имуществом, финансируемых из государственного бюджета.

(2) Академии наук в трехмесячный срок со дня вступления в силу настоящего закона утвердить структуру Академии наук, порядок реорганизации и перечень организаций в областях исследований и инноваций, включаемых в научные отделения.».

14. Части (2) и (3) статьи 116 признать утратившими силу.

Ст. II. - Настоящий закон вступает в силу со дня опубликования в Официальном мониторе Республики Молдова.

ПРЕДСЕДАТЕЛЬ ПАРЛАМЕНТА